

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

-

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

-

Lausuntonne koskien pykäliä

Laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnassa, pykälät 6-7; ks. kommentimme alla (Muut kommentit HE-luonnoksesta),

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry edustaa yli 40 000 suomalaista musiikin säveltäjää, sanoittajaa, sovittajaa ja kustantajaa. Kiitämme mahdollisuudesta saada lausua hallituksen esityksestä ja lausumme kunnioittavasti seuraavaa.

Ydinviestit

- On varmistettava, että tekoälylainsäädäntö tukee tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden perusoikeuksilla turvattuja tekijänoikeuksia ja niiden noudattamista.
- On huolehdittava siitä, että valvontaviranomaisilla on riittävästi tekijänoikeusosaamista ja resursseja tutkia myös tekijänoikeuteen liittyviä kysymyksiä, kuten avoimuusvelvoitteisiin liittyvät tekijänoikeudelliset kysymykset. Kattavat avoimuusvelvoitteet ovat olennaisia tekijänoikeuksien kannalta: ne ovat edellytys sille, että oikeudenhaltijat voivat valvoa ja puolustaa omia oikeuksiaan.

- Kansallisten oikeussuojasäännösten (mm. tiedonsaanti, pääsy todisteisiin, todistustaakka, turvaamistoimet) on mahdollistettava tehokas tekijänoikeuksien toimeenpano myös tekoäly-ympäristössä.

Tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden perusoikeudet on turvattava: lisensointi on ensisijainen keino varmistaa tekijänoikeuksien noudattaminen

Kuten hallituksen esitysluonnoksessakin todetaan, tekoälyasetuksella on tarkoitus varmistaa, että tekoälyjärjestelmiä kehitetään ja käytetään ihmiskeskeisellä ja luotettavalla tavalla siten, että voidaan suojautua tekoälyjärjestelmien haitallisilta vaikutuksilta ihmisten terveyteen, turvallisuuteen ja perusoikeuksiin. Kannatamme vahvasti tätä periaatetta: on tärkeää, että uusi tekoälyyn liittyvä lainsäädäntö tukee tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden kansainvälisillä ja kansallisilla perusoikeuksilla turvattuja tekijänoikeuksia ja niiden noudattamista.

Tekoälyä on käytettävä vastuullisesti ja eettisesti: tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden omaisuutta ei voi hyödyntää oikeudettomasti, vaan tekoälypalveluiden on hankittava tarvittavat luvat tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden suojattujen teosten käyttöön, jotta luovien alojen tekijät ja muut oikeudenhaltijat saavat omaisuutensa käytöstä kohtuullisen korvauksen.

Tekoälyn vaikutukset luovaan alaan ovat monella tapaa merkittäviä. Tästä huolimatta luova ala ei vastusta tekoälyä, vaan haluaa olla mukana sen kehityksessä. Tekoäly voi työväliseinä tukea ihmisten luovuutta, tehostaa luomisprosessia ja antaa yhä laajemmalle ihmisjoukolle mahdollisuuksia toteuttaa taiteellisia visioitaan. Samalla on kuitenkin varmistettava, että voidaan luoda kestävä ja toimiva lisensointimarkkina, jossa hyöty jakautuu sekä tekoälytoimijoille että oikeudenhaltijoille, joiden teoksia on hyödynnetty tekoälyn kehittämisessä. Lisensointi on ensisijainen tapa varmistaa, että suojattujen teosten hyödyntäminen tekoäly-ympäristössä on EU:n tekijänoikeuslainsäädännön mukaista. Tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöön tarvitaan lupa – myös tekoälypalveluissa. Siten myös tekoälytoimijoiden on tehtävä oikeudenhaltijoiden kanssa luovan sisällön käytön kattavat lisenssisopimukset ja suoritettava tekijöille asianmukainen korvaus.

Valvontaviranomaisten tekijänoikeusasiantuntemus ja riittävät resurssit

Hallituksen esityksen luonnoksessa säädetään tekoälyjärjestelmiin kohdistettavasta kansallisesta viranomaisvalvonnasta sekä tekoälyasetuksen rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista. Vaikka yleiskäyttöisten tekoälymallien valvonta, jossa tekijänoikeudelliset kysymykset ovat avainasemassa, ei kuulu varsinaisesti kansallisten viranomaisten toimivaltaan, tekijänoikeuksilla on silti tärkeä rooli myös kansallisten viranomaisten toiminnassa.

Tekoälyasetuksen avoimuus- ja läpinäkyvyysveloitteet ovat tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden kannalta olennaisia; ilman kattavia avoimuusveloitteita oikeudenhaltijat eivät pysty valvomaan tai puolustamaan omia oikeuksiaan tehokkaasti.

Pidämme tärkeänä hallituksen esitysluonnoksessa laajasti käsiteltyä artiklaa 50 ja sen mukaisia läpinäkyvyysvelvoitteita. Artiklan 50 kohdan 2 mukaan tekoälytoimijoiden, mukaan lukien yleiskäyttöisten tekoälyjärjestelmien, on asianmukaisesti merkittävä tekoälyjärjestelmän tuotokset, jotta ne voidaan tunnistaa keinotekoisesti tuotetuiksi tai manipuloiduiksi. Ehdotetun lain mukaan Liikenne- ja viestintäministeriö valvoo artiklan 50 kohdan 2 mukaisten avoimuusvelvoitteiden noudattamista ja toimii myös keskitettynä yhteyspisteenä.

Onkin olennaista varmistaa, että toimivaltaisilla kansallisilla valvontaviranomaisilla, kuten Liikenne- ja viestintäministeriöllä keskitettynä yhteyspisteenä, on riittävästi tekijänoikeusosaamista ja resursseja käytössään, jotta nämä valvovat viranomaiset pystyvät tunnistamaan ja huomioimaan myös tekijänoikeuteen liittyvät kysymykset hoitaessaan säädettyjä velvoitteitaan.

Tehokkaat oikeussuojakeinot

Tekijänoikeussuojan valvonnan ja toimenpanon toteutumisen kannalta on olennaista varmistaa, että kansallisia tiedonsaantia ja toimeenpanoa koskevia säännöksiä (mm. pääsy tietoihin ja todisteisiin, turvaamistoimet) voidaan tehokkaasti soveltaa EU-alueelle palveluitaan tarjoaviin tekoälypalveluihin riippumatta siitä, ovatko ne sijoittautuneet EU-alueelle vai sen ulkopuolelle. Edelleen tekijänoikeussuojan toteutumisen varmistamiseksi on huomioitava, että koska oikeudenhaltijoilla ei ole yksityiskohtaista näkyvyyttä siihen, mitä suojattua aineistoa tekoälypalveluiden kehittämisessä on käytetty, on tekoälypalveluilla oltava osoitusvelvollisuus käyttämänsä koulutusaineiston suhteen. Jos suojattuja teoksia on ollut saatavilla niissä lähteissä, joita tekoälyn koulutuksessa on käytetty, on lähtökohtaisesti voitava olettaa, että ko. suojattuja aineistoja on käytetty tekoälyn kehittämisessä, jollei tekoälytoimija voi muuta osoittaa.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

-

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

-

Kyntölä Jenni
Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Ekqvist Hanna
Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry